

RÖDEK OCH KÄRREK

- två nykomlingar i Sverige

Anders Ekstrand

Ekbladet har ju tidigare presenterat våra två inhemska ekar, skogsek och bergek (Ekbladet 36, 2021). Eftersom bergskedjorna ligger på tvären i europa har två istider gjort att våra skogar är relativt artfattiga på trädslag. Annat är det i Amerika.

I USA och Kanada finns det ca 90 arter ekar och i Mexiko hela 160 arter. Här ligger bergskedjorna längs med kontinenterna och arter kan flytta sig åt söder för att undvika istiderna och sedan vända åter åt norr.

Vad som är en art och vad som är en form kan alltid diskuteras. Därför är forskarnas svar om hur många ekarter som finns lite vagt, mellan trehundra och fyrahundra *Quercus*.

Nordlig rödek

De amerikanska ekarna delas upp i två huvudgrupper, vitekar och rödekar. Vitekarna är mer lika våra ekar medan rödekarna har tydligt spetsiga bladflikar och ofta djupar dalar mellan flikarna.

Vitekens virke är rötbeständigt och liknar europeisk ek men något blekare i färgen. Rödeken är mer djupröd i tonen hos virket och är mer lämpligt inomhus. Rödekarna karaktäriseras framför allt av att de blir skarpt röda på hösten och bidrar till hösten färgfyrverkeri.

Den nordliga Rödeken (*Quercus rubra*) introducerades i Sverige redan före 1800.

Den äldsta notisen är från botaniska trädgården i Uppsala.

Den blev kanske inte riktigt populär förrän efter andra världskriget och jag känner till ett 100-tal bestånd. Det största finns på Vedema strövområde utanför Hässleholm och ägs av OD Krooks donation.

Generellt kan man säga att rödeken tål lite sämre och lite surare marker än våra inhemska ekar. Den gillar sediment, gärna sandiga, men med god tillgång på vatten.

Utanför Kristianstad vid Araslövs golfklubb finns ett rödekbestånd på lite lerrikare mark som visar att den har en relativt stor amplitud i sina val av ståndorter. På

Rödek. Foto: Anders Ekstrand

god mark och med rätt skötsel kan den nå 70-80 cm på 80 år. Den har något högre volymproduktion än skogsek men tillväxten kulminerar något tidigare.

Ett av de nordligaste bestånden finns i Dalsland. Genom att föryngra sig med både ollon och stubbskott bildar den sin egen underväxt och skogen blir lite djungelartad. I USA används ofta eld vid föryngring och ibland gör man också förebyggande bränning under omloppstiden för att förebygga ackumulering av torr biomassa och okontrollerade bränder.

Josef Stalin gillade i hemlighet allt amerikanskt och rödek introducerades storskaligt i gamla Sovjet. Den gick särskilt bra i vad som idag är Ukraina och i ett klimat som är bara lite varmare än vårt självsår den sig rikligt. I Ukraina betraktas rödeken som invasiv och med bara ett lite varmare och torrare klimat kan den bli det även här. Den finns på naturvårdsverkets lista över arter med hög risk.

Rödeken fyller absolut en nisch som skogsträd i vårt föränderliga klimat. Virket har en hyfsad marknad till golvindustrin. De bidrar till landskapsbilden med sina röda höstfärger och därför är den populär i parker och alléer.

En jämförelse av rödek och våra inhemska ekar visade att rödeken med sin släta bark hyser betydligt färre stamlevande lavar. För mossorna var dock skillnaderna mindre (se Ekbladet 39, 2024).

Kärrek

Kärreken (*Quercus palustris*) härstammar från östra USA och sydöstra Kanada. Den är nära släkt med rödeken men har ännu djupare flikar i bladen. Kärreken är tålig mot försumpning men kan även växa på lite torrare sura marker. Den har blivit

Kärrek. Foto: Anders Ekstrand

ett populärt park- och alléträd, särskilt i nybyggda urbana områden. Kärreken blir inte ett riktigt lika stort träd som rödeken men kan under optimala förhållanden bli 25 meter. Virket är mycket likt rödek men några planteringar för virkesproduktion känner jag inte till.

Om författaren

Anders Ekstrand är ordförande i Ekfrämjandet och lövskogsexpert på Södra.
anders.ekstrand@sodra.com

